

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rikosuhrimaksusta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö OM 1/62/2013

Pyydettyinä lausuntona Tuomariliitto esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Esityksen lähtökohdat

Esityksestä ilmenee, että rikoksen uhrien tukipalveluiden saatavuuteen ja kattavuuteen liittyy Suomessa ongelmia. Nykytilanne ei vastaa uhridirektiivin (2012/29/EU) edellyttämää vähimmäistasoa, koska rikoksen uhreilla ei ole mahdollisuuksia käyttää tukipalveluita tarpeidensa mukaan ja koska palvelut eivät ole täysin maksuttomia. Uhridirektiivin ja Istanbulin sopimuksen (Euroopan neuvoston yleissopimus naisia koskevan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta) edellyttämän vähimmäistason saavuttaminen rikosuhrien tukipalveluissa tarkoittaa noin 40 miljoonan euron vuosikustannuksia. Nykyiset rahoituskanavat ovat riittämättömiä. Sen vuoksi niiden rinnalle tarvitaan uusi rahoitusmalli, jossa rikoksentekijä osallistuu rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitukseen. Rahoituksen kanavointi rikospalveluiden tuottamiseen on mahdollista toteuttaa usealla eri tavalla. Rahoituksen jatkuvuuden ja pysyvyyden turvaa parhaiten rahoituksen toteuttaminen valtion talousarvion kautta.

Tuomariliitto kannattaa rikoksen uhrien aseman parantamista ja uhreille annettavien tukipalveluiden valtionrahoituksen vahvistamista. Tuomariliitto yhtyy siihen näkemykseen, että rahoitusaseman vahvistaminen on tärkeätä sekä tukipalveluiden jatkuvuuden takaamiseksi että kansainvälisten velvoitteiden toteuttamiseksi.

Tuomariliiton käsityksen mukaan rahoitus on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa

kuitenkin valtionavustusmallin mukaisesti. Tällaisen mallin mukaisesti kerätty rahoitus on hallinnollisesti tehokkain eikä monimutkaista nykyistä rikosoikeudellista järjestelmää tarpeettomasti. Pelkästään se, että rikoksen uhrien tukipalveluita ei haluta rahoittaa suoraan valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta, ei ole peruste muokata seuraamusjärjestelmän perusteita. Tilanteessa, jossa jo olemassa olevan toiminnan rahoitus on säästöohjelmista johtuen vaakalaudalla, kaikenlaisten uusien toimintojen ja instituutioiden luomiseen tulisi suhtautua pidättyvästi.

Erikseen Tuomariliitto kiinnittää huomiota seuraavaan.

Rikosuhrimaksun luonne

Tuomariliitto on sitä mieltä, että rikosuhrimaksu soveltuu kaiken kaikkiaan huonosti suomalaiseen seuraamusjärjestelmään. Vaikka rikosuhrimaksua ei esityksessä luokitella rangaistukseksi, maksu on kuitenkin rikoksesta johtuva erityinen seuraamus. Tällaisena se merkitsee taloudellista lisärasitusta rikoksentekijälle. Taloudellisen lisärasituksen myötä rikoksesta määrättävä kokonaisseuraamus ankaroituu siitä, mikä se olisi ollut ilman rikosuhrimaksua. Sen vuoksi Tuomariliitto katsoo, että rikosuhrimaksu on tosiasiallisesti oheisrangaistuksen luonteinen seuraamus. Esityksessä ei ole kuitenkaan pohdittu lainkaan sitä, miten tällaista seuraamusta on arvioitava kaksoisrangaistavuuden näkökulmasta.

Rikosuhrimaksun taloudelliset vaikutukset

Esityksen mukaan suurin osa rikosuhrimaksuista tulisi tieliikerikoksista. Esityksestä ilmenee, että on olemassa kaavailuja siitä, että tieliikenerikkomusten ja muiden vähäisinä pidettävien rikkomusten käsittely siirrettäisiin pois seuraamusjärjestelmästä. Seuraamukset määrättäisiin jatkossa hallinnollisessa järjestelmässä hallinnollisina sanktioina. Järjestelmän keventämiseksi osasta tekoja poistettaisiin vankeusrangaistusuhka. Ottaen huomioon edellä mainitut kaavailut Tuomariliitto epäilee, ovatko rikosuhrimaksun taloudelliset vaikutukset sellaiset, että rikosuhrimaksun käyttöönotto suhteessa siitä aiheutuviin kustannuksiin olisi järkevää. Tätä epäilyä on omiaan lisäämään se, että rikosuhrimaksun ensisijaisuus esityksen

mukaan saattaa vähentää valtiolle kertyvien sakkotulojen määrää. Ottaen huomioon sanotut epäilyt Tuomariliitto pitää esityksestä ilmeneviä arvioita rikosuhrimaksulla kerättävistä varoista epärealistisina.

Muita huomioita

Tuomariliitto pitää tärkeänä, että mikäli rikosuhrimaksun käyttöön ottamiseen päädytään, selvitetään, onko maksu määrättävä kaikille maksunmääräämiskriteerit muodollisesti täyttävälle henkilölle. Erityisesti Tuomariliiton mielestä on perusteltua pohtia, pitäisikö maksusta vapauttaa varattomat ja kaikkein pienituloisimmat henkilöt. Tilastollisesti on todennäköistä, ettei rikosuhrimaksua saada heiltä kuitenkaan perittyä. Maksun määräämisestä tuomioistuimessa ja tuloksettomasta perinnästä ulosotossa aiheutuu huomattava määrä turhaa työtä, joka voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisemminkin.

Edelleen tuomariliitto pitää tärkeänä, ettei rikosuhrimaksun uloteta ”uhrittomiin” rikoksiin. On totta, että sanotuissa rikoksissa saatetaan aiheuttaa vaaratilanteita, jotka huonoimmassa tapauksessa voisivat johtaa ”uhriutumiseen”. Tuomariliiton mielestä on kuitenkin yleisen vahingonkorvausoikeudellisen aiheuttamisperiaatteen vastaista ulottaa nyt puheena olevan kaltainen rikokseen liittyvä seuraamus rikoksentekijään, joka on syyllistynyt tällaiseen ”uhrittomaan” rikokseen.

Vielä Tuomariliitto pitää tärkeänä, että jos maksua ryhdytään keräämään, lailla tai asetuksella määritellään ne kohteet, joihin maksulla kerättyä rahaa voidaan jakaa.

Johtopäätökset

Lausunnosta ilmenevillä perusteilla Tuomariliitto ensisijaisesti vastustaa rikosuhrimaksua koskevaa esitystä. Toissijaisesti Tuomariliitto katsoo, että esitystä on vielä jatkovalmisteltava.

Lausunnon valmistelemisesta on vastannut käräjätuomari Satu Saarensola. Asia on käsitelty Tuomariliiton hallituksessa ja oikeuspoliittisessa valiokunnassa.

Kouvolassa 30. päivänä lokakuuta 2014

Aki Rasilainen

Tuomariliiton puheenjohtaja, hovioikeudenneuvos